

GÜNÜMÜZ ADANA AŞIKLIK GELENEĞİNDE YİĞİTLEME (YİĞİT ÜSTÜNE TÜRKÜ)*

Prof. Dr. Erman Artun

Giriş:

İlkçağlardan günümüze yiğitlik, kahramanlık kavramı övülmüş, benimsenmiş bir erdem olarak kabul edilmiştir. İnsanoğlu tarih boyu doğa koşulları, çevre ve insanlarla savaşmıştır. Her toplumun efsane kahramanları vardır. Bu kahramanların çevresinde onların yiğitliklerini konu alan öyküler oluşmuştur. Bu kahramanlar yüceltilmiş ve kutsallaştırılmıştır.

Bütün ilkel toplulukların edebiyatlarında şiir önce mitolojik kimlikle başlar. Daha sonra dinî kimliğe bürünür. Zamanla toplumsal gelişmeyle dinî konular yerlerini dinî olmayan konulara bırakır (Dizdaroğlu,1969:14). Destanlar olağanüstü gerçeği, efsaneyle tarihi kaynaştırarak kahramanlık olaylarını veya bazı büyük toplumsal olayları manzum biçimde dile getiren ürünlerdir.

Türk topluluklarının tarih boyunca değişik inanç sistemlerini benimsemeleri, sosyal, siyasal ve kültürel yapılarında da değişime yol açtı. Çeşitli coğrafyalarda devlet kurup egemen olan Türklerin şiirlerinin önemli bir bölümü yazıya geçirilmediği ve elimize ulaşmadığı için yiğitleme konulu şiirlerin tarihsel gelişimiyle ilgili bilgilerimiz sınırlıdır. Günümüze gelen örneklerden İslamiyet öncesi Türk toplum yaşamında sevgi, kahramanlık ve din, yüceltilen temel değerlerdir (Çotuksöken, 1993:26).

Destan döneminde ozan-baksılar bildiği duyduğu kahramanlık olaylarını, zaferleri, yiğitlikleri kopuz eşliğinde söylüyorlardı. Atlı-göçebe kültürün temel teması olan kahramanlık kuşaktan kuşağa aktarılarak destan söyleme geleneği oluşmuştur. Efsaneyle tarihin kaynaştırıldığı destan söyleme kültürü sözlü gelenekte oluşmuş ozan-baksılarca Anadolu'ya taşınmıştır. Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinden sonra edebî şekiller yeni öze İslami renge bürünerek varlıklarını sürdürmüşlerdir. Ozan - baksı geleneğinin yerini âşıklık geleneği almıştır. Yeni kültür gereği mitlerle örülü destan şiirleri yerini İslâmî ögelerle dolu şiirlere bırakmıştır (Artun, 1996:26).

Destan söyleme geleneği Anadolu'da Osmanlı ve İslâmiyet kültür potasında yeni bir hayat anlayışına ve beğenisine cevap verecek bir biçim ve öz kazanarak yeniden şekillenmiştir. Âşıklar toplumsal, tarihsel olgular karşısında lirik bir söyleyiş geliştirmişlerdir(Artun, 1996:219). Asker ve köy kökenli âşıklarda yiğitlik, kahramanlık temaları çok işlenir. Yiğitlemelerde tarihsel olaylar doğrudan verilmez, âşık tarihî bir olayda kahramanlık yapan kişilerle ilgili duygu ve düşüncelerini sıralar . Yiğitlemelerde, yiğitleri övme ve cesaret verme esastır. Yiğitleri yüceltmek ve kutsamak Orta Asya destan söyleme geleneklerinden günümüze kadar sürüp gelmiştir(Artun, 1996:219).

Yiğitlemeler, Divan şiirindeki hamasî, destânî şiirlerin karşılığıdır. Destanî ögeler, yiğitlemelerde yaşar. Bu tür şiirlerin ortak özelliği destansı bir anlatım, yiğitçe bir edadır(Başgöz, 1968:15-16; Başgöz,1977:254). Âşıklar koçaklama, yiğitleme, destan adını verdikleri şiirlerini özel bir ezgiyle okurlar.

Adanalı Âşıklarda Yiğitleme

Günümüzde Adana'da âşıklık geleneği canlı bir şekilde yaşamaktadır. Adanalı âşıklar, yiğitlemelerini güncel olaylar üzerine, millî bayramlarda, kurtuluş bayramlarında, âşık toplantılarında, âşık fasıllarında, âşıkları anma toplantılarında, halk konserlerinde, âşık bayramlarında söylerler. Aşık fasıllarında gelenek gereği önce Köroğlu ve Dadaloğlu'ndan usta malî koçaklamalar söylerler.

Eski Adana âşıklık geleneğinde yiğitleme söyleme geleneği hakkında Ali Rıza Yalgın, sözlü kaynak kişilerden şu bilgileri aktarıyor (Yalman,1993:239-241) Adanalı âşıklar yiğitlik kahramanlık konulu şiirlerini üç başlıkta topluyorlarmış.

* Adana Halk Kültürü Araştırmaları I, Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Adana, 2000, s. 404-419.

1- Övüt üstüne Türkü

Bir olay veya kahramanın hikayelerini konu eden övgü şiirleri.

2-Yağıt Üstüne Türkü (Karaçor)

Düşman üzerine söylenen şiirler

3- Yiğit Üstüne Türkü

Kahramanlık ve yiğitler üzerine söylenmiş şiirler.

Adanalı âşıkların yiğitlemeleri, yiğitleri, yiğitliği öven, savaşlarla ilgili duygularını sıraladıkları kahramanlık şiirleridir. Destanî ögeler bu şiirlerde yaşar. Adanalı âşıklar vatan konulu yiğitlemelerinde birlik, beraberlik kavramlarını lirik ve heyecan yüklü bir anlatımla topluma mal ederler. Bunlarda vatan uğruna ölen isimsiz kahramanları, şehitleri hayırla yâd ederler.

Âşıklara göre savaşta, kavgada başarı göstermek gözünü budaktan esirgememek, gerektiğinde canını vermek, yiğitliğin kahramanlığın önde gelen koşullarından sayılır. Kimi zaman yiğitlerin yanı sıra yiğitliğin, savaşların yapıldığı coğrafya, ova, dağ, nehir, kent övgü konusudur. Kimi zaman da bir yöre bir dağ vb. yiğitle özdeşleştirilerek, kişileştirilerek yiğitleme konusu yapılır. Bir savaşı, kurtuluş gününü konu alan yiğitlemelerde, halkın duygu ve düşüncelerin sıralanması yönüyle sosyal tarihe kaynaklık edebilecek ipuçları buluyoruz.

Bu çalışmada, özel arşivimizde bulunan 78 Adanalı âşığa ait üç bin şiir taranmış, içlerinden yiğitleme, kahramanlık türünün en karakteristik özelliklerini taşıyan iki âşığın 40 şiiri seçilerek incelememize konu edilmiştir. Âşıkları ve incelemeye aldığımız şiirleri, ayaklarına göre şöylece sıralayabiliriz.

Yiğitleme (Y)

1) Âşık Osman Taşkaya (Feymani) (Artun, 1996:196)

Y-1- Gönlünde İslâmın gülleri açtı.

Y- 2- Gamlı gönüllerden gam alınacak

Y- 3- Korkağa verilen öğüde yazık

Y- 4- Kiprik ok ok olur kaşlar titreşir.

Y- 5- Cunta kanununu yaktığı gündür.

2) Âşık Hacı Karakılçık (Hacı) (E.A.Ö.Arş.s.196)

Y-6- Şu Ağustos sıcağında

Y-7- Bizler, yaşadıkça ölmez be gardaş

Y-8- Namusun, şerefim, şanım kurtuldu.

Y-9- Dünyaya bedeldir derdi Atamız

Y-10- Atatürk'ün sayesinde değil mi ?

3) Âşık Halil Karabulut (Halil) (E.A.Ö.Arş.No:003)

Y-11- Göğsümüzü gere gere kurtardık.

Y-12- Dik başların tepelemiş bastırılmış.

4) Âşık Eyyüp Tadil (Eyyubi) (E.A.Ö.Arş.No:051)

Y-13- Boy boy duvarlara çakılmış gördüm

5) Âşık Ali Şahin (Derdiderya) (E.A.Ö.Arş.No:009)

Y-16- Benim sabrım bitti kararın yoktur.
Y-17- Yurdu aydınlatan nur Kemal Paşa
Y-14- Bunun sebebini sorun büyükler

6) Âşık İsmail Coşar (Karaburç, 1995:135)

Y-15- Yan bakanın gözlerine vuruyor.

7) Âşık Aslan Aktemur (Ahumahşer) (Karaburç, 1995:300)

Y-18- Kanım gibi ne güzel alı var
Y-19- Gölgesi bize yeter bayrağın

8) Âşık Mustafa Kara (Kul Mustafa) (Karaburç, 1995:253)

Y-20- Selam söylemiyor dili Cebel'in

9) Âşık Abdülvahap Kocaman (KB HAGEM Ans.No.YB.086.0157)

Y-21- Oku, öğren sen Kuran'dan örnek al

10) Âşık Hazım Demirci (Deli Hazım) (E.A.Ö.Arş.No:002)

Y-22- Çökün Türk Ordusu Kıbrıs gitmesin

11) Âşık Elvan Çeşit (E.A.Ö.Arş.No:086)

Y- 23- Bu düğümü çöze çöze koruduk.
Y- 24- Günden güne artıyordu derdimiz.

12) Âşık Mustafa Polat (Dertli Polat)(E.A.Ö.Arş.No:065)

Y- 26- Düşmanı bilecek bir ehliman isterim.
Y- 27- Karabağ namustur, Karabağ vatan
Y- 28- Haydi kalkın Bosna'mıza gidelim .

13- Âşık Mahmut Taşkaya (KB HAGEM Arş. No:YB 86.0213)

Y- 29- Uyuşukluk sana dünden değildir.

14- Âşık Mehmet İlbars (E.A.Ö.Arş.No:005)

Y- 30- Kahraman milletin tek zatıyım ben
Y- 31- Türk'ün bayrağını tutan bulunur
Y- 32- Cihane ün salan yüce Türk'üm ben

15- Âşık Muzaffer Çağlayan (E.A.Ö.Arş.No:009)

Y-33- Bunu kafasına taktı Kadirli

16- Âşık İbrahim Saltan (Eseri)(Tuna, 1997)

Y-34-Vurun Mehmetçikler şehitlik bizim

Y-39-Bütün zaferde şanımız gençlik

17- Âşık Mustafa Doğan (Garip) (E.A.Ö.Arş.No:061)

Y-35- Çakmaklı tüfekte atan Türkleriz.

18-Aşık Ali Kocalı (Karaburç, 1995:190)

Y-36-Cepheden cepheye askerimiz var

19- Âşık Bilal Ceylan (Karaburç, 1995:320)

Y- 37- Ecelsiz ölüm olsa da

20- Âşık Ali Kımıl (Ali İlhami) (Turgut, 1995:45)

Y-38- İnsanı sevmekti işimiz Atam

21- Âşık Nizamettin Özcan (Gariban Ozan) (E.A.Ö.Arş.No:057)

Y- 40- Tarihte tunç bilekli Türkleriz biz

İçerik

Sanat ürünleri, toplumun yapısından soyutlanamaz. Bunlar toplumsal ilişkilerden doğan olgulardır. Her toplumun kendine özgü acıları, sevinçleri, umutları özlemleri, değerleri vardır. Bunlar sanatçılar aracılığıyla sanat ürünlerinde dile getirilir.

Günümüz Adanalı âşıkların kahramanlık, yiğitleme temalı şiirlerini belli başlıklar altında topladık.

1-Yiğitlik-Kahramanlık (Y-3, Y-4, Y-30, Y-1, Y-36,Y-2)

Bu yigitlemeler, yiğitlik, kahramanlık üzerine söylenmiş şiirlerdir.

Birkaç örnek verelim:

*Yiğitler meydana çıktığı zaman
Narasından dağlar taşlar titreşir
Hişminan hasmına baktığı zaman
Kırpik ok ok olur kaşlar titreşir. (Y-4)*

Âşık Feymani

*Yiğidin özünde sağlamsa yürek
Semaya yükselir toz direk direk
Bir insanda Önce itibar gerek
Sulakta kuruyan söğüde yazık (Y-3)*

Âşık Feymani

*Sağından solundan yara almıştı
Şehitlik isterken gazi kalmıştı*

*Türkiye'de savaş çanı çalmıştı
Vatanı korumak kutsal amaçtı (Y-1)
Âşık Feymanî*

*Feymâni koç yiğit hasım mı salar
Korkak sürüsüne kurt gibi dalar
Şahin gibi pençe vurur parçalar
Gözler şimşek çakar, başlar titreşir (Y-4)
Âşık Feymani*

*Top gibi patladım cepheler bozdum (Y-30)
Âşık Mehmet İlbars*

*Ölüm var dönmek yok dedi buyurdu (Y-1)
Âşık Feymani*

*Meydandan kaçarsa yiğide yazık (Y-3)
Âşık Feymani*

*Hasmına kurt gibi dalsın boğuşsun (Y-3)
Âşık Feymani*

*Doğuşun kavganın azametinden
Yerde mahluk gökte kuşlar titreşir (Y-4)
Âşık Feymani*

*Yiğit yürek ister kargı istemez
Yeke yek dögüşür fargı istemez
Yiğidin yarası sargı İstemez
Omuzlar gerilir döşler titreşir (Y-4)
Âşık Feymani*

2.Vatan

Bu yiğitlemeler, vatanın kutsallığı, uğruna ölünecek bir değer olduğu üzerine söylenmiş şiiirlerdir. Bir kaç örnek verelim.

*Feymâni çatlak ses öttü boruda
Yaban yulki otlamak bu koruda
Bu sefer başlarsak koymak yarıda
Bunda hesabımız tam alınacak (Y-2)
Âşık Feymâni*

*Akti kanlar bu vatanda çağladı
Nice gelin kızlarımız ağladı
Düşman bizi dört taraftan bağladı
Bu düğümü çöze çöze koruduk (Y-23)
Aşık Elvan Çeşit*

*Gariban Ozan'ım gitse de başım
Bir karış toprağı vermez kardaşım
Anam, babam, bütün yiğit Dadaşım
Tarihte tunç bilekli Türkleriz biz (Y-40)
Âşık Gariban Ozan*

*Canım kurban olsun cennet vatana (Y-25)
Âşık Elvan Çeşit*

*Vatanç korumak kutsal amaçtı (Y-1)
Âşık Feymâni*

Etten kale olduk her cihetinde (Y-11)

Âşık Halil Karabulut

3- Türklük (Y-21, Y-5, Y-8)

Türk kültürünün bayrak, millet, vatan, dil, din, tarih, örf, âdet, gelenek vb gibi millî boyutu âşıkların yiğitlenmelerine konu olmuştur. Bir kaç örnek verelim:

*Ben bir Türk'üm, Türk'tür benim ecdadım
Ülkümün uğrunda Ölmek muradım
Ben beni vatana kurban adadım
Abdülvahap Kocaman'dan örnek al (Y-21)*

Âşık Abdülvahap Kocaman

*Hacım der Türkoğlu kendini tanı
Yazmakla çizmekle bitmez bu anı
Birlik ol, bölünme, koru vatanı
Esaretten din imanım kurtuldu (Y-8)*

Âşık Hacı Karakılçık

*Türkler harpten dönmez kopsa kellesi
Dolu gibi yağsa topun güllesi (Y-36)*

Âşık Ali Koca

Türkler dünyaya adalet tohumunu eker (Y-5)

Âşık Feymani

Türkler dünyaya nizama çeker (Y-5)

Âşık Feymani

Türkoğlu kendini tanı (Y-8)

Âşık Hacı Karakılçık

4- Bayrak (Y-19, Y-18, Y-7, Y-5, Y-31)

Bu yiğitlenmelerde bayrağın kutsallığı konu edilir.

*Bu bayrak gururun öz simgesidir
Bu bayrak vatanın kızıl süsüdür
Bu al, şehitlerin son örtüsüdür.
Kurban olam ne de güzel alı var (Y-18)*

Âşık Ahumahşer

*Yedi dev ağzından yurdu kapmışız
Şehidin kanından bayrak yapmışız (Y-7)*

Âşık Hacı Karakılçık

Zafer bayrağını diktiği gündür

Âşık Feymâni

Ufkumda bayrağım solmaz be gardaş (Y-7)

Âşık Hacı Karakılçık

Sana feda canım şanlı bayrağım (Y-19)

Âşık Ahumahşer

5-Savaş (Y-I, Y-6, Y-21)

Bu yiğitlenmelerde savaşın en kutsalı yurt savunması için yapılanıdır düşüncesi işlenir. Bir kaç örnek verelim.

*Savaş demek ölüm kalım
Aman bilmez düşman zalim
Başı açık ayak yalın
Yırtık şalvar bacağında (Y-6)*

Âşık Hacı Karakılçık

*Yılmadan doğuşen dört cephede
İstiklâl Harbi'nde Kocatepe'de
Türk çocuğu hiç kalmadan şüphede
Atan gibi kumandandan örnek al (Y-21)*

Âşık Abdülvahap Kocaman

Savaş onlarca kutsal amaçtı (Y-1)

Âşık Feymâni

6- Özgürlük (Y 27, Y-6)

Bu yiğitlemelerde özgürlük konu edilir. Bir kaç örnek verelim:

*Kurşundan ölümden korkmam
Namusum ele bırakmam
Esaret ateşi yakmam
Bu hürriyet ocağında (Y-6)*

Âşık Hacı Karakılçık

Hürriyet ateşi bağrımda tüten (Y-27)

Âşık Dertli Polat

7- Ordu (Y-24, Y-22)

Bu yiğitlemelerde Türk ordusu öğülür. Bir kaç Örnek verelim:

*Elvan Çeşit dost gayreti güderken
Kahpe düşman bizi seyrederken
Türk milleti uçuruma giderken
Çok şükür yetişti şanlı Ordumuz (Y-24)*

Âşık Elvan Çeşit

*Allah verdi size şeref atını
Yüce etti şehitlerin kanını
Düşmanların çemberini setini
Sökün Türk ordusu Kıbrıs gitmesin (Y-22)*

Âşık Deli Hazım

8- Atatürk (Y-17, Y-30, Y-38, Y-39, Y-/0, Y-9)

Bu yiğitlemelerde Atatürk övülür. Bir kaç örnek verelim:

*Cumhuriyet geldi saltanat kaçtı
Demokrasi ilmin yollarını açtı
Kadın erkek aynı hakkı paylaştı
Atatürk'ün sayesinde değil mi ? (Y-10)*

Âşık Hacı Karakılçık

*Bu aziz vatani kurtaran sensin
Ölmez eserlerin var Kemal Paşa
Türkü saadete erdiren sensin
Yurdu aydınlatan nur Kemal Paşa (Y-17)*

Âşık Derdiderya

*Düşmanla savaşa girdik her yanda
Erzurum, Sivas, Edirne, Van'da
Her kudret mevcuttur bu asil kanda
Ulusuna kanat gerdi Atamız (Y-9)*

Âşık Hacı Karakılçık

9- Kurtuluş Savaşı (Y-7, Y-9, Y-10, Y-11, Y-13)

Bu yiğitlemelerde Kurtuluş Savaşındaki yiğitlikler övülür. Bir kaç örnek verelim .

*Yedi dev ağzından yurdu kapmışız
Şehidin kanından bayrak yapmışız
İmanla Kur'an'la Hak'ka tapmışız
Küffâr bu kuvveti bilmez be gardaş (Y-7)*

Âşık Hacı Karakılçık

*İstiklâl Harbi'nde biz bu vatani
Kara günler göre göre kurtardık
Etten kale olduk her cihetinde
Göğsümüzü gere gere kurtardık (Y-11)*

Âşık Halil Karabulut

10-Türk kadını (Y-6, Y-14)

Bu yiğitlemelerde Türk kadınının yiğitliği anlatılır.Bir kaç örnek verelim.

*Hacı budur Türk kadını
Tarihe yazmış adını
Asker eder evlâdını
Nöbet bekler bucağında (Y-6)*

Âşık Hacı Karakılçık

*Kadınli erkekli hazırız cenge
Ünümüz gitmiştir şark ile garbe
Bu alçaklar bizden çok yedi darbe
Kanlı çizmeleri giyin büyükler (Y-14)*

Âşık Derdiderya

11- Atalar (Y-5, Y-13, Y-21, Y-29, Y-1)

Bu yiğitlemelerde Türk tarihine şanlı sayfalar açan kahramanlar övülür. Bir kaç örnek verelim.

*Bağdat kapısında Genç Osman'ı sor
Fatih'i, Yavuz'u, Alpaslan'ı sor
Dünya'dan Kanuni Süleyman'ı sor
Adalet tohumunu ektiği gündür (Y-5)*

Âşık Feymani

*O kahraman ecdâdından, atandan
Tarih boyu kan dökülen vatandan
Cephede kefensiz şehit yatandan
Vatana can veren candan örnek al (Y-21)*

Âşık Abdülvahap Kocaman

*Malazgirt, istanbul bak fethimize
Kıbrıs çıkartması aynı mucize
Hızır Reisleri sor Akdeniz'e*

Dünyayı nizama çektiği gündür (Y-5)

Âşık Feymani

*Türk milleti tarihine iyi bak
Seni parçalayan senden değildir
Artık aç gözünü gafleti bırak
Uyuşukluk sana dünden değildir (Y-29)*

Âşık Mahmut Taşkaya

*Dedim dedem nerde? Dediler şehit
Dedim gerçek midir? Yaradan şahit
Dedim ben de olsam öyle mücahit
Sevinçten göz yaşım dökülmüş gördüm (Y-13)*

Âşık Eyyubî

*Feymani, Hasan'ın her nefes âhı
Dileği görmekti Didarullah'ı
Arzularken o gün Resulullah'ı
Akşama şehadet şerbetini içti (Y-1)*

Âşık Feymani

Üslûp

Adanalı âşıkların yiğitlik konulu şiirlerindeki üslûplarını değerlendirmek için önce onların yigitlemeyi sağlayan dillerinden yola çıkmalıyız. Üslûp bireyseldir. Kaynağını âşığın mizacından, bilgisinden, deneyimlerinden ve gelenekten alır.

Bir âşığın üslubunu âşıklık geleneğini ve âşığın dil malzemesini kullanım biçimi belirler. Adanalı âşıkların yigitleme üslupları hakkında ipuçları bulabilmek için âşıkların yaşadıkları şiir çevrelerini gözardı etmeden metinlerden yola çıkarak yigitlemelerin karakteristik anlatımını belirlemeğe çalışacağız.

Her âşığın kendine özgü bir anlatımı vardır. Bu kelime seçimi söz dizimi ve çeşitli anlatım yollarıyla kendini gösterir. Âşıklar kime sesleniyorlar? Yigitlemeyi sağlayan kelimelerin seçiminde gelenek ne ölçüde belirleyici? Dilin hangi fonksiyonlarını kullanıyorlar? Bu soruların cevapları önce âşığın üslûbunu, âşıkların üsluplarının bileşkesiyse geleneğin yigitleme üslûbunu belirleyecektir. Geleneğin üslûbunun dışındaki özgün anlatım, âşığı diğer âşıklardan farklı kılan anlatım biçimi, âşığın yigitleme üslubu özellikleri olacaktır.

Adanalı âşıkların yigitleme dilleri lirik ve epiktir.

1- *Anlatım şekilleri*

Adanalı âşıklar yigitleme konulu şiirlerinde bazı anlatım şekillerinden yararlanmışlardır. Bir kaç örnek verelim.

a) Doğrudan Anlatma (Y-7, Y-26, Y-25, Y-31, Y-34)

b) Tahkiye (Y-6, Y-8, Y-9, Y-28, Y-27, Y-23, Y-24, Y-33, Y-20, Y-11, Y-40)

c) Delil - Isbat (Y-32)

d) Soru - Cevap (Y-13)

e) Hitap (Y-30)

2- *Anlatım Kalıpları*

Adanalı âşıklar yigitlemelerinde bazı anlatım kalıplarından yararlanmışlardır. Şöylece sıralayabiliriz,

A- Tekrir

- 1- Diye diye bu vatan kurtuldu (Y-8)
Âşık Hacı Karakılçık
- 2- Keder saçak saçak, dert salkım salkım (Y-28)
Âşık Dertli Polat
- 3- Bu düğümü çöze çöze koruduk (Y-23)
Âşık Elvan Çeşit
- 4- Gece gündüz geze geze koruduk (Y-23)
Âşık Elvan Çeşit
- 5- Kurşunları dize dize koruduk (Y-23)
Âşık Elvan Çeşit
- 6- Boy boy duvarlara çakılmış gördüm (Y-13)
Âşık Eyyubi
- 7- Kara günler göre göre kurtardık (Y-11)
Âşık Halil Karabulut
- 8- Hesap kitap sora sora kurtardık (Y-11)
Âşık Halil Karabulut

B- Atasözü

- 1- At binenin kılıç kuşananındır (Y-28)
Âşık Dertli Polat
- 2- Kanı kan ile yuğurdu kan durmadı (Y-28)
Âşık Dertli Polat

C- Deyim

- 1- Bihaç'ta Türklerin yoldadır gözü (Y-28)
Âşık Dertli Polat
- 2- Bak yine Haçlılar çizmeyi aştı (Y-28)
Âşık Dertli Polat
- 3- Defterini düre düre kurtardık (Y-11)
Âşık Halil Karabulut
- 4- Başlarına dar edelim dünyayı (Y-28)
Âşık Dertli Polat

Sonuç:

Adana âşıklık geleneğinde koçaklama türü şiir söyleme çok yaygındır. Yörede âşıklar bu tür şiirlere "yiğitleme" adını veriyorlar. Adanalı âşıklar yiğitlemeleriyle halkının ortak duygu ve

düşüncelerini dile getirmeleri bakımından Türk kültürünün korunmasında, yaşatılmasında kültür taşıyıcıları olarak görev yapmaktadır.

Adana âşıklık geleneğinde âşık fasıllarında tasavvufi öğüt şiirlerinden sonra kural olmamakla birlikte yiğitlemeler söylenir. Adana âşık fasıllarındaki koçaklamalar genellikle Köroğlu ya da Dadaloğlu üzerinedir. Belli bir ezgiyle söylenen Köroğlu ve Dadaloğlu yiğitlemelerinin yanı sıra günümüz olaylarıyla ilgili çeşitli yiğitlemeler de söylenir (Artun, 1996:89-90)

Âşıklar yiğitlemelerinde duygularını hemen dile getirirler. Kelime seçimi için zaman dardır. Bu durumlarda âşıklar geleneğin hazır sunduğu kalıp söyleyişlerle âşığın söyleyişi bir sentez oluşturur. Âşıklar düşüncelerini kısa ve özlü bir biçimde anlatmak, bir tutumu belirlemek için atasözleri ve deyimlerden yararlanırlar.Âşıklar yiğitlemelerinde, vatan, bayrak, özgürlük gibi yüksek ahlâkî değerleri telkin ederler. Savaşı konu alan yiğitlemelerde âşıklar halkın duygu ve düşüncelerini yansıtma yönüyle sosyal tarihe de kaynaklık ederler.

Türkiye’de âşık tarzı şiir geleneğinde monografik düzeyde tahlil, yorumlama ve üslûp araştırmaları tamamlamadığı için Türkiye âşıklık geleneğindeki yiğitlemeyle Adana âşıklık geleneğindeki yiğitlemelerin ne ölçüde birleşip ne ölçüde ayrıldığı hakkında kesin yargılara varamıyoruz. çalışmamızı ileride yapılacak âşıklık geleneğinde yiğitleme konulu bir çalışmaya katkı sağlamak amacıyla hazırladık. Bu tür çalışmalar sonucu âşıkların yiğitlemelerinin hangi konuda özgün olduğu, geleneği taşıma ve yansıtma yüzdeleri ortaya çıkacaktır.

KAYNAKÇA

Artun, Erman;1996, *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymani*, Adana

Başgöz, İlhan;1968, *İzahlı Türk Halk Edebiyatı, Antolojisi*, Ararat Yayınları, İstanbul

Başgöz, İlhan;1977, *Halk Edebiyatı ve Folklor, Milliyet Sanat* s.216 İstanbul

Çotuksöken, Yusuf; 1993, *Thema Larousse*, c.6, İstanbul

Dizdaroğlu, Hikmet; 1969, *Halk Şiirinde Türler*, Ankara

Erman Artun.Özel Arşivi (E.A.Ö.Arş.s.196 Hacı No:036; E.A.Ö. Arş. -Aşık Halil - No: 003; E.A.Ö. Arş. - Eyyubi -No: 051; E.A.Ö. Arş. Derdiderya No: 009 E.A.Ö. Ars. Deli Hazım No:002; E.A.Ö.Ars. Elvan Çeşit - No: 086; E.A.Ö.Ars. DerÜi Polat -No:065; E.A.Ö.Ars-Mehmet İlbars-No: 005 E.A.Ö.Ars- Âşık M. Çağlayan No:006; E.A.Ö.Ars- Garip -No: 061; E.A.Ö.Ars.- Gariban Ozan . No: 057

Karaburç, Mehmet; 1995, *Osmaniye Âşıklık Geleneği, Çukurova Ün. Basılmamış Lisans tezi*, Adana

KB HAGEM Ans No. YB.086.0157; YB 86.0213

Tuna, Erdal;1997, *Âşık İbrahim Saltan*, Yayınlanmamış Bitirme Tezi Çukurova Üniversitesi, Adana

Turgut, Osman;1995, *Adana Âşıklık Geleneği, Çukurova Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*.

Yalman (Yalgin), Ali Rıza;1993, *Cenupta Türkmen Oymakları*,İstanbul